

Ivar Widange

Tord Mule funderar över framtiden

Lilla Tord Mule satt tillsammans med sina föräldrar utanför hemmet. De bodde i öns fattigkvarter, ty det hade gått utför med hela släkten Tordmule.

Ofta satt – såsom nu – den gamle Mullen på sin sten invid boet. Ja, bo skulle man kanske inte tala om. Tordmularna har aldrig slösat tid med att lägga någon bale. Deras enda ägg – som ett jättestort hönsägg men med underbara färger och fläckar liksom grisslans – lägges direkt på klippan eller stennarna. Och deras ägg har åtminstone riktiga former – vackert ovalt – och inte spetsigt, fult och avlångt som grisslornas. Ett sådant ägg skulle en tordmulemamma skämmas ögonen ur sig för.

Den lille Tord tyr sig till sin underbart store och ståtlige far, och de sitter och småpratar. Den gamle Mullen är ofta nedstämd och ur humör fast ingenting fattas honom här i livet. Hans tankar rör sig kring gamla lyckligare tider, det hörs av deras förtroliga samtal. Det hade varit annorlunda förr. Alla andra fåglar på öarna hade sett upp till dem med respekt och aktning. De bästa fiskevattnen, de finaste häckningsplatserna var först och främst deras.

– Ofta har far nämnt åren 1940–41 som särskilt anmärkningsvärda i tordmularnas historia. Vad inträffade då egentligen?

– Ja, dessa år var de hemskaste jag någonsin kan minnas, säger den gamle och ryser, så att den stora näbben skakar. Så sträng köld har åtminstone aldrig jag varit med om.

– Frös fåglarna ihjäl?

– Nej, det var något som var värre! De svalt ihjäl! Hela Östersjön isbelades och då

även sällsynt nog vattnen kring Karlsöarna, och isen låg kvar i månader. Som vanligt sam vi mot våra hemöar, kom in i isbältet, krossades, kvävdes, frös fast och svalt ihjäl. Detta var värre än oljedöden och denna vinter krossades vår stolta stora stam. Av hundratusentals tordmular överlevde endast några tusen, då däremot grisslor klarade sig bättre och därför nu hastigt utbredd sig på våra fiskevatten och boplatser. Men vänta, sådant har hänt förr!

– Menar far, att tordmularna återigen skall bli lika många och mäktiga?

– Jag inte bara menar det utan jag vet att så ska det bli! Vi tordmular har fått genomgå många svåra prövningar men har alltid bestått provet.

– Många prövningar? Är det något särskilt far menar?

– Jag tänker på människornas framfart här på ön!

– Det kan väl inte vara sant? Människor är väl de mest ofarliga och dumma varelser som finns? Utom pojkar, förstås! De är värre än trutar och kråkor! Men människor! Nej! De kommer ju vandrande i stora långa rader, stannar här framför oss och fotograferar och vandrar vidare. De är absolut ofarliga!

– Du kan kanske ha rätt, att människorna blivit så nu, men ibland kan de ännu vara besvärliga nog, då de kan komma nära vårt bo eller vår unge. Då är de näsvist närgångna. Jag tänker dock främst på hur det var för en 70 à 90 år sedan. Då var inte denna ö så fredad som nu och fåglarna var inte skyddade. Då hänskade den stora ofreden över stränder och fågelberg. Ägg rövades, våra barn dödades och de äldre fåglarna stupade för bössornas kulor och hagel. Så gick det år efter år och det blev allt mindre liv här att föröda. Skulden till allt detta var MÄNNISKAN – den visa människan, som hon kallas. Ja, nu förstår du!

– Men hur skedde omvandlingen här på ön? Nu har vi det så gott. Hur kom människan på andra tankar?

– Nu skall jag ge dig ett gott råd! När du nu snart kommer ner i vattnet för att simma från ön, då måste du simma bort till stugorna på norra stranden vid Hien. Om du då tittar upp mot berget så skall du lätt lägga märke till att där, på den lodräta klippväggen något tiotal meter från marken, sitter en platta. På denna platta ser man bilden av en människa, som vi fåglar här på Stora Karlsö inte får glömma. På plattan kan man också läsa några tänkvärda ord. Där står:

WILLY WÖHLER

1848 – 1927

HAN BEVARADE ÅT
KOMMANDE SLÄKTEN
CARLSÖ NATURLIV

Förstår du detta, Lill-Mule. Han var inte som en människa. Han var som en av oss tordmular. Därför skall varje tordmule berätta för sina efterkommande hur denne man kämpade och offrade allt för oss fåglar. Fred, säkerhet, rättvisa åt oss, det var hans paroll.

Gammelfar blev rent av rörd och han fick bråttom att skynda ned i vattnet och tvätta bort tårarna. Man är ju dock bara en tordmule om också av fin börd. Hård och garvad av motgångar skämdes gammel-törden över att känslorna för en stund fått makt över honom.

Men Lill-Mule satt länge i tankar. Vad skulle framtiden ha i beredskap åt hans generation av tördar. En sak var han dock säker på: Han skulle försöka bli en riktig tordmule, hålla öns oskrivna fågellagar i helgd och alltid akta minnet av EN människa – Willy Wöhler – öns och alla fåglars store beskyddare.

*Ur: Kalle Grissla på Stora Karlsö.
Fågelkäserier av Ivar Widänge, 1954,
Medéns Förlag AB, Stockholm.*

Illustrationerna i boken är gjorda av Ebba Åhlman.

Tordmularna tar täten 2005

HAN HAR BLIVIT sannspådd, gammel-törden – efter 50 år. Tordmularna har kommit igen efter en stark nedgång. Som rapporterades i nr 3, 2005 av Karlsöbladet har tordmulen ökat starkt sedan 1985 när de räknades till 1 675 par. Årets häckfågelinventering visar att antalet tordmular ökat till 7 500–8 000 par och gått om sillgrisslorna som ”bara” är mellan 6 000 och 6 500 par.

Jag undrar om små-mularna tar en simtur bort till Hien och tittar upp mot Willy Wöhler innan de sticker söderut? En tilltalande tanke i alla fall.

Rita Larje